

УДК 657

Горбатюк М.А. , викладач

Березнівський лісовий коледж

СУТНІСТЬ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ДОХОДІВ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЕВООБРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ

В публікації підлягають розгляду питання щодо вивчення економічної сутності доходів та їх місце в сучасних умовах господарювання. Уточнено класифікацію доходів операційної діяльності з метою забезпечення можливостей раціонального формування та повного використання інформації для потреб ефективного управління.

Ключові слова: дохід, класифікація доходів, доходи операційної діяльності.

Gorbatyuk MA.

NATURE AND CLASSIFICATION OF INCOME OPERATING ACTIVITIES WOODWORKING COMPANIES

This publication shall be considering the study of the economic substance of income and their place in the modern business environment. The classification of operating income in order to provide sustainable development and full use of the information for the purposes of effective management.

Keywords: income, classification of revenues, income operations.

Горбатюк М.А.

СУЩНОСТЬ И КЛАССИФИКАЦИЯ ДОХОДОВ ОПЕРАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ДЕРЕВООБРАБАТЫВАЮЩИХ ПРЕДПРИЯТИЙ

В публикации подлежат рассмотрению вопросы изучения экономической сущности доходов и их места в современных условиях хозяйствования. Уточнено классификацию доходов операционной деятельности с целью обеспечения возможностей рационального формирования и полного использования информации для нужд эффективного управления.

Ключевые слова: доход, классификация доходов, доходы операционной деятельности.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Розвиток ринкової економіки потребує від деревообробних підприємств економічно обґрунтованого підходу до планування своєї операційної діяльності, до визначення стратегії збільшення доходів, аналізу і оцінки отриманих результатів. Однією з найголовніших складових

Горбатюк М.А.

стратегії фінансової політики є політика максимізації дохідності.

Формування доходу операційної діяльності у розмірах, необхідних для покриття поточних витрат, сплати податків і отримання прибутку є необхідною умовою функціонування деревообробних підприємств.

Важливе значення для здійснення фінансового менеджменту має науково обґрунтована класифікація доходів, яка має відповідати вимогам зручності використання. Раціонально розроблена класифікація дасть змогу вирішити поставлені завдання деревообробних підприємств в ринкових умовах.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Досліджуючи сутність та класифікацію доходів, можна зробити висновок про відсутність єдності поглядів провідних вітчизняних та зарубіжних економістів щодо цього питання. Пропозиції щодо теоретичного та практичного вирішення висвітлені у наукових працях М.Т. Білухи, Ф.Ф. Бутинця, І.А. Бланка, С.Ф. Голова, В.А. Дерія, З.В. Задорожного, Л.В. Нападовської, Я.Д. Крупки, В.О. Ластовецького, Б.М. Литвина, Л.В. Нападовської, С.О. Ніколасової, В.Ф. Палія, М.С. Пушкаря, В.В. Сопка, Н.П. Тарнавської та ін. Слід зазначити, що категорія доходу є однією з найскладніших в економічній науці. Вона є предметом широких дискусій, що обумовлює необхідність її поглиблення і уточнення.

Цілі статті. Ціллю статті є дослідження сутності та структури доходів операційної діяльності деревообробних підприємств відповідно до сучасних вимог системи управління.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. В сучасних умовах господарювання визначальним фактором, який впливає на функціонування деревообробних підприємств є розмір доходів, які формуються в процесі операційної діяльності.

Категорія „дохід” широко використовується як у вітчизняній, так і зарубіжній економічній і нормативно-правовій літературі.

В „Економічній енциклопедії”, за редакцією С.В. Мочерного поняття „дохід” розглядають у двох аспектах. Згідно з першим дохід характеризують як різницю між виручкою від реалізації продукції (робіт, послуг) і вартістю матеріальних витрат на виробництво та збут продукції. За другим аспектом, поняття „дохід” визначається як „...гроші або матеріальні цінності, отримані від виробничої, комерційної, посередницької чи іншої діяльності (виручка)” [1, с. 363].

На думку М.С. Пушкаря, „дохід”, як економічна категорія означає „...потік грошових та інших надходжень за одиницю часу і складається з таких по факторних елементів, як прибуток, заробітна плата, процент і рента” [2, с. 389].

Сопко В.В. характеризує дохід „як валовий приплив (надходження) економічної вигоди протягом звітного періоду, який виникає у процесі звичайної діяльності підприємства” [3, с. 403].

В свою чергу, Н.П. Тарнавська розглядає дохід як „гроші або матеріальні цінності, одержані від виробничої, комерційної, посередницької чи іншої діяльності особою, підприємством чи країною протягом певного проміжку часу” [4, с. 436]

Нападовська Л.В. вважає, що дохід (кінцева цінність), створений підприємством, визначається тим, скільки покупці готові заплатити за товари, які пропонує підприємство [5].

Дерій В.А. дає таке роз’яснення: „Доходом слід вважати економічну категорію, що означає одержання підприємством певних активів (грошей, матеріальних ресурсів) чи зменшення сум зобов’язань, які спонукають до збільшення сум власного капіталу (за мінусом збільшення сум капіталу з внесків власників або учасників)” [6, с.28]

Інший підхід до визначення сутності доходу використовується Радою з розробки стандартів фінансового обліку (FASB): „Дохід – це надходження активів господарської одиниці чи погашення його кредиторської заборгованості в результаті постачання або виробництва товарів, надання послуг чи інших операцій, що складають його основну діяльність” [7, с. 78].

У цьому разі необхідно розмежовувати надходження активів на такі, що призводять до збільшення доходів та не призводять до цього.

Згідно п.4 П(С)БО 3 „Звіт про фінансові результати”, доходи – збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов’язань, які призводять до зростання власного капіталу (крім зростання капіталу за рахунок внесків власників).

Згідно п. 13-18 П(С)БО 3 „Звіт про фінансові результати”, чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт та послуг) – це загальний дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт та послуг) за вирахуванням податку на додану вартість, акцизного податку, наданих знижок, повернень товару та інших вирахувань.

Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку визначають дохід як валове надходження економічних вигод протягом певного періоду, яке виникає в ході звичайної діяльності, коли власний капітал зростає в результаті цього надходження, а не в результаті внесків учасників

капіталу.

Отже, можемо зробити висновок, що немає єдиного підходу до трактування поняття „дохід”, що зумовлює необхідність розглянути порядок формування доходу операційної діяльності деревообробних підприємств.

Особливості формування доходу деревообробних підприємств безпосередньо визначаються характером їх господарської діяльності. Розглядаючи механізм формування операційного доходу цих підприємств, вважаємо, що порядок формування, складові елементи та розмір доходу залежать від низки внутрішніх та зовнішніх факторів.

Внутрішні фактори поділяються на виробничі та поза виробничі. Виробничі фактори (засоби праці, предмети праці, трудові ресурси) є не тільки чинниками формування доходу, але одночасно служать основою для визначення пошуку резервів його підвищення.

Реалізаційні доходи деревообробних підприємств в значній мірі залежать від зовнішніх факторів таких як природні умови (потреба у розміщенні виробництва біля районів лісозаготівель), державне регулювання цін на сировину (спеціалізована лісова біржа), податкові ставки та ін.

Основою теоретично обґрунтованого та практично доцільного управління доходами є визначення їх структури та розробка системи класифікації. Тільки обґрунтовані та раціонально розроблені групування доходів дають змогу вирішити поставленні менеджерами завдання в ринкових умовах господарювання.

Так, відповідно до вимог П(С)БО 15 «Дохід», доходи підприємства класифікуються за різними ознаками.

За джерелом надходження розрізняють доходи:

а) від реалізації продукції, товарів, інших активів, придбаних з метою продажу;

б) від надання послуг;

в) від використання активів підприємства іншими фізичними та юридичними особами, результатом якого є отримання процентів, дивідендів, роялті.

Залежно від виду діяльності розрізняють доходи від:

а) звичайної діяльності (операційної, фінансової, інвестиційної);

б) надзвичайної діяльності.

Доходи операційної діяльності поділяються на доходи основної діяльності та інші операційні доходи [8].

Згідно ст.135 ПКУ усі доходи підприємства класифікують за двома великими групами:

1) доходи, пов'язані з реалізацією товарів (робіт, послуг) як власного виробництва, так і раніше придбаних. ПКУ називає такі доходи - операційними;

2) позареалізаційні доходи [9].

Бланк І.А. рекомендує класифікувати операційні доходи підприємства за такими ознаками: склад елементів, які формують дохід; характер оподаткування доходів; види операційного доходу; період формування; ідентифікація в процесі бухгалтерського обліку; рівень достатності для формування операційного прибутку. Задорожний З.В. пропонує класифікувати доходи підприємств за такими ознаками: 1) вид обліку; 2) вид діяльності; 3) можливість контролювати; 4) вплив на прийняття управлінських рішень; 5) процес реалізації; 6) вид виробництва; 7) період формування доходу; 8) плановість доходу; 8) вид виробництва; 9) ступінь оподаткування доходу; 10) вид доходу [10, с. 96-100].

Отже, класифікація доходів повинна відображати доходи основної діяльності деревообробних підприємств у абсолютній достовірності, оскільки лише тоді облікова інформація і складена на її основі звітність будуть надійною базою для аналізу, управління та планування.

Складність організаційної структури та велика кількість господарських операцій, які здійснюються на сучасних деревообробних підприємствах, вимагають пошук гнучких систем управління. Тому виникає необхідність групування доходів за місцями виникнення та сферами відповідальності.

Необхідність ведення обліку за місцями їх виникнення обумовлюється галузевою специфікою деревообробних підприємств: пиловочник, обрізні та необрізні дошки, відходи (стружка, тирса, горбилі, рейки та ін.) є закінченим циклом виробництва і можуть частково реалізовуватись зовнішнім споживачам, оскільки на ринку існує попит.

Отже, для деревообробних підприємств можна виділити кілька місць виникнення доходів. В основі такого поділу слід перш за все необхідно враховувати економічний зміст доходу: від реалізації продукції та реалізації послуг. У подальшому доцільно визначати місця виникнення доходів за видами продукції, орієнтуючись на стадії їх готовності. Залежно від потреб і цілей менеджменту можна виділяти місця виникнення доходу готової продукції за асортиментом.

Вважаємо, що місця виникнення доходів мусять відповідати сферам відповідальності, що дозволить створити кілька замкнутих

сегментів відповідальності з визначенням результату їх діяльності. Відповідна організація обліку в межах цих сегментів дасть можливість на деревообробних підприємствах розраховувати розмір отриманих прибутків від окремих напрямків діяльності.

Враховуючи особливості деревообробних підприємств за усіма стадіями технологічного процесу, ведення обліку за місцями виникнення та сферами відповідальності дозволить отримувати достовірну інформацію про формування доходів за окремими об'єктами обліку, здійснювати контроль на кожній ділянці системи «витрати-випуск-результат» з метою виявлення слабких ланок і розвитку найефективнішого виробництва.

Висновки

Узагальнення результатів дослідження щодо сутності доходів операційної діяльності деревообробних підприємств дозволило зробити певні висновки:

- дохід виступає показником господарської діяльності підприємства;
- існуюча класифікація доходів не повністю відповідає вимогам ринкової економіки;
- запропоновано класифікацію доходів за місцями виникнення та сферами відповідальності, яка забезпечить контроль за ефективною роботою окремих підрозділів.

1. Економічна енциклопедія : у трьох томах. Т.1/Редкол.: С.В. Мочерний (відп.ред.) та ін. - К.: ВЦ «Академія»,2000. – 864 с.
2. Пушкар М.С. Фінансовий облік.: підруч. /М.С. Пушкар. – Тернопіль: Карт-бланш, 2002. – 628 с.
3. Сопко В.В. Бухгалтерський облік: навч. посіб. /В.В. Сопко. – 3-те вид., перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 2000, - 578 с.
4. Пушкар Р.М. Менеджмент: теорія та практика: підруч. – 3-те вид., перероб. і доп. /Р.М.Пушкар, Н.П.Тарнавська. – Тернопіль: Карт-бланш, 2005. – 486 с.
5. Нарядовська Л.В. Управлінський облік: підруч. для студ. вищ. навч. закл. /Л.В. Нарядовська. – К:Книга, 2004.- 544 с.
6. Дерій В.А. Витрати і доходи підприємств у системі обліку та контролю: монографія. – Тернопіль: ТНЕУ, «Економічна думка», 2009. – 272 с.
7. Elements of Financial Statements: Statement of Financial Accounting Concept № 6 // Financial Accounting Standards Board. – Stanford, 1985. December. – Par. 78, 80.
8. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід»: затв.наказом Міністерства фінансів України №290 від 29.11.1999р.
9. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010р. №2755-VI
10. Задорожний З.В. Внутрішньогосподарський облік у будівництві: моногр./ З.В.Задорожний. – Тернопіль: Економічна думка, - 2006.-336 с.